

45
גאלרון
אורנה פוד
לילדים ולנוער

אי המטמון

בעקבות ספרו הקלאסי של רוברט לואיס סטיבנסון

מחזה: אפרים סידון

בימוי: משה בן שושן, רענן ניסים פרה

מוזיקה מקורית: ליאור רונן

כוריאוגרפיה: עומר זימרי

תפאורה: סשה ליסיאנסקי

תלבושות: לימור הרשקו

תאורה: מאיר אלון

וידאו: נמרוד צין

אנימציה: גיל קדוש

הדרכת טקסט: מרגלית גז

אבזרים: נרקיס אלבה

ע' במאי: כינר דר

משתתפים: **בן רביד ג'ים** **הילה שלו/עדי רביד ג'ני** **תום חודורוב טוני** **שרון צור** דוקטור ליבסי

ניסו כאביה ג'ון סילבר **אמיר שרוש** ג'ושוע המכונה "כלב שחור"

רוית יעקב כהן/ענת סלונים ג'ורג'ינה המכונה "תוכי" **דויד בילנקה/בן פרי/יובל סטונים** "הקפטן"/בן גאן

לקראת הצפייה בהצגה

על ההצגה

ההצגה אי המטמון מספרת על שני נערים ונערה, שהם גם החברים הכי טובים, שנסחפים להרפתקה מותחת בלב ים, בדרכם למצוא אוצר אבוד באי בודד.

אנו ממליצים לקרוא בפני התלמידים תיאור קצר של העלילה

ג'ים הוא בנה של בעלת פונדק באנגליה, ומבלה את זמנו עם חבריו, ג'ני וטוני. יום אחד מגיע לפונדק ימאי מוזר שקורא לעצמו "הקפטן", רטייה על עינו ותיבת ברזל נעולה בידו. כשהאורח המפחיד מת בפתאומיות, מגלים ג'ים וחבריו שבתביבה חבויה מפה מסתורית המרמזת על מיקומו של אוצר. החברים, שמבינים שהאוצר הוא ההזדמנות לעזור לאמו החולה של ג'ים, ולחלץ את עצמם מחיי העוני, מחליטים למצוא אותו. ג'ים פונה לרופא המשפחה ההגון ד"ר ליבסי, ועד מהרה הם מארגנים ספינה וצוות מלחים שיפליגו אל אי המטמון. אף אחד לא מעלה בדעתו שרב החובל, ג'ון סילבר בעל רגל העץ, הוא בעצם שודד ים ערמומי ומסוכן שמתכנן לגנוב את האוצר מתחת לאפם. המסע לאי המטמון הופך להרפתקה מסמרת שיער, רצופת סכנות ומכשולים, אשר בסופה מגלים ג'ים וחבריו אומץ לב, תושייה ויצירתיות, זוכים באוצר הנכסף, ומעל לכל – מגלים מחדש את החברות.

מספר להצגה

אי המטמון הוא ספר הרפתקאות מפורסם אשר נכתב על ידי הסופר הסקוטי רוברט לואיס סטיבנסון. בספר מתואר הנער ג'ים הוקינס, המוצא מפת מטמון ויוצא יחד עם ימאים למציאת המטמון בדרך רצופת סכנות ומכשולים. אי המטמון פורסם תחילה כסיפור בהמשכים בשבועון לנוער בסקוטלנד. כעבור שנה הופיע כספר וזכה להצלחה אדירה. בעקבות הספר נעשו סרטים והצגות לתיאטרון, והוא תורגם לעשרות שפות בעולם כולו.

רוברט לואיס סטיבנסון

נולד בעיר אדינבורו בסקוטלנד ב- 13 בחודש נובמבר שנת 1850, ונפטר בהיותו בן 44 בלבד. לאמא שלו קראו מרגרט ולאבא שלו קראו תומס. רוברט היה חולה במחלת ריאות והרגיש רע באופן כמעט קבוע. בגלל שהיה חולה רוב הזמן, הוא נאלץ להישאר לשכב זמן רב במיטה שלו, ובזמן הזה הוא המציא סיפורים בדמיונו. כדי לשפר את מצבו הבריאותי, נסע רוברט פעמים רבות לארצות אחרות בעולם, שיש בהן מזג אוויר שהקל עליו. החוויות שצבר במסעותיו אלו שימשו אותו בכתיבת ספריו.

כיוון שההצגה מבוססת על ספר, כדאי לעמוד על ההבדלים בין הספר להצגה, ובעיקר על איך "מתרגמים" ספר לשפת הבמה.

נושא	ספר	הצגה
מקום	תיאור מקום נעשה בצורה מילולית על ידי הסופר, וגם בעזרת איורים.	בהצגה יש תפאורה והקרנות וידאו המציגות את מקומות ההתרחשות בסיפור.
דמויות	בספר ישנן שלל דמויות, ראשיות ומשניות.	בהצגה מופיעות בעיקר הדמויות הראשיות של הסיפור. במקרים מסוימים, חלק מהשחקנים משחקים גם דמויות משניות.
מוסיקה	בספר אין מוסיקה.	המוסיקה בהצגה עוזרת ליצור אוירה בסצנות כמו מתח, עצבות, פחד, עליזות, וכו'. כמו כן בהצגה ישנם שירים, שהדמויות שרות.
תלבושת	בספר מתוארים הבגדים והתלבושות באמצעות הטקסט והאיורים, וכך ניתן לדמיין איך הדמויות מתלבשות.	על הבמה התלבושות מוצגות באופן מוחשי לקהל. התלבושות בהצגה מותאמות לעיסוק של הדמויות ולמעמד שלהן. (בגדים פשוטים, רופא, רב חובל, מלח, שודד ים, מישהו שחי על אי בודד)
תאורה	בספר אין תאורה.	התאורה משלימה את עיצוב מקומות ההתרחשות בהצגה, מפרידה בין יום ללילה, בין פנים לחוץ, ותורמת ליצירת אוירה שונה (מתח, שמחה, מסתורין, וכדומה)
מחשבות הדמויות	הקורא מתוודע למחשבות ולתחושות של הדמויות במהלך קריאת הספר.	בהצגה לא ניתן לשמוע את מחשבות הדמויות, אבל ניתן להבין אותן דרך דבריהן ומעשיהן.

סיפורי הרפתקאות

הרפתקה היא חוויה מרגשת, מרתקת ולא נודעת. הרפתקה מתרחשת כאשר הגיבור או הגיבורים נקלעים להתרחשויות שאינן ידועות מראש. בסיפור הרפתקאות הדמות הראשית עוברת מסע רצוף בעיות ואתגרים, כדי לפתור בעיה גדולה, או להגיע ליעד סופי או להשיג מטרה מסוימת.

הסיפור אי המטמון הוא סיפור הרפתקאות.

מה מושך ומרגש אותנו בהרפתקאות?

אילו סיפורי או סרטי הרפתקאות אתם מכירים? ספרו עליהם.

האם אתם מכירים עוד סיפורים שיש בהם שודדי ים? ספרו עליהם.

האם נקלעתם פעם להרפתקה? ספרו עליה.

מושגים ורעיונות

אנו ממליצים להתעכב עם הילדים על המושגים העולים מן הסיפור

אי בודד / פונדק / שודד יד (פיראט) / מלח / מפת אוצר / מצפן / רום / דגל שודדי ים

לאחר הצפייה בהצגה

שוחחו עם הילדים בעקבות הצפייה בהצגה

חברות

שוחחו על ערך החברות

- ✦ חברות ונאמנות
- ✦ חברות בתנאי מתח וחשש
- ✦ חברות במשבר
- ✦ אי אמון ובגידה
- ✦ עזרה לחבר במצוקה
- ✦ ההכרה בטעות והצורך לבקש עליה סליחה

מה זה חבר? ?

מה אתם אוהבים לעשות יחד עם החברים שלכם? ?

מה קורה כשחבר מרגיז אתכם? או מעליב אתכם? איך אתם מרגישים? ?

האם קרה לכם שרבתם עם חבר או חברה ואחר כך השלמתם? איך השלמתם? ?
מה קורה כשחבר בגד בכם? כלומר הבטיח לכם משהו ואחר כך לא עמד
קיים את ההבטחה שלו? או שהבטיח לכם שיעזור לכם ואחר כך לא עזר? ?

שוטי שוטי ספינתי

במאה ה-19, השיט בים היה אמצעי התחבורה היחיד עבור נוסעים, סחורות וצבאות לעבור בין יבשות ולחצות את הימים והאוקיינוסים.

לנווט בים

כששטים בים ורוצים לדעת היכן נמצאים וכיצד להגיע לאן שרוצים, יש צורך להשתמש במכשירי ניווט. קיימים שני עזרי ניווט חשובים: המצפן, והמפה הימית. מכשירי הניווט עזרו לספנים (אנשים שמשיטים את האניות) לעקוב אחרי מסלול ההפלגה: הכיוון, מהירות ההפלגה, המרחק והזמן שעבר.

מצפן מגנטי

המצפן היה המכשיר הראשון שהומצא כדי לעזור למנווט בים וביבשה. המצפן בנוי ממחט מגנטית המתיישרת תמיד על הציר צפון-דרום בהשפעת השדה המגנטי של כדור הארץ. כך מצביעה המחט על כיוון הצפון.

המצפן מבוסס על המשיכה בין שני מגנטים ועל קיום השדה המגנטי של כדור הארץ. לשדה מגנטי של כדור הארץ שני קטבים כמו לכל מגנט. אחד מהקטבים סמוך לקוטב הצפוני ומכונה "הקוטב המגנטי הצפוני", והאחר סמוך לקוטב הדרומי, ומכונה "הקוטב המגנטי הדרומי". קוטבי השדה המגנטי של כדור הארץ, כמו כל קוטב מגנטי, דוחים קטבים מגנטיים דומים להם ומושכים קטבים שונים מהם.

כאשר שמים מחט מגנטית דקה על ציר (או על מים) יימשך אחד הקטבים שלה אל הקוטב המגנטי הצפוני, והאחר אל הקוטב המגנטי הדרומי, כך שהמחט תצביע על כיוון השדה המגנטי. מחט כזו הנה למעשה מצפן.

ניווט על פי הכוכבים

כוכב הצפון (הידוע בשם "סטלה פולריס") הוא הכוכב היחידי הנראה לנו בכל לילה באותו המקום בשמים, וזאת משום שהוא נמצא כמעט בדיוק מעל לציר הסיבוב של כדור-הארץ. וכך, על אף שאנחנו מסתובבים, כוכב הצפון נראה לנו קבוע במקומו, בעוד שאר כוכבי השמים נראים לנו זזים במשך הלילה. בגלל בהירותו של כוכב הצפון יחסית לסביבתו ובזכות היותו תמיד מעל האופק, עזר כוכב הצפון לספנים, לנוטים ולמגלי ארצות לנווט את דרכם. כבר בימי קדם, לפני המצאת המצפן, נעזרו בו אנשים להתמצאות בכיוון של ארבע רוחות השמים. הם ידעו שהוא מכוון אל הצפון ולפיו ידעו את שלושת הכיוונים האחרים: דרום, מזרח ומערב.

איך מוצאים את כוכב הצפון?

כוכב הצפון הוא חלק מקבוצת כוכבים הנקראת "הדובה הקטנה". בדרך-כלל, קל למצוא אותו בעזרת קבוצת כוכבי "הדובה הגדולה" ובעזרת קבוצת כוכבי ה"קסיופאה". הוא גם בולט יחסית לסביבתו, כי הוא נמצא באזור בשמים, שבו אין הרבה כוכבים בולטים.

האם שטתם פעם באוניה? ספרו על החוויה.

בזמן שיט, ישנם על האנייה אנשי מקצוע שלהם תפקידים מוגדרים, כמו רב חובל, הגאי, נווט, ורופא. המלחים הפשוטים מועסקים במטלות תחזוקה שוטפות של האנייה.

האם אתם זוכרים אילו מטלות ג'ים וחבריו מילאו באנייה בזמן השיט?

ניקיון, קרצוף הסיפון, בישול, תצפית, העמסת חביות ומטען.

מי הם שודדי הים (הפיראטים)?

שודדי ים (או פיראטים) הם פושעים המבצעים את הפשעים שלהם בלב הים. שודד ים הוא אדם התוקף כלי שיט בים הפתוח, בוזז וגונב את תכולת כלי השיט האחר, ולעיתים גם לוקח את צוות כלי השיט בשבי. הפיראטים חיו בספינה בה היה קפטן ששימש כמפקד הספינה. הקפטן נבחר והוחלף על פי הצבעה דמוקרטית בספינה. לרוב, הקפטן היה דמות שעוררה פחד והערצה בקרב שאר המלחים והם האמינו כי הוא יביל אותם לטוב ולעושר. רוב הפיראטים היו עניים והגיעו מהשכבות החלשות בחברה.

התפאורה בהצגה

עוגן הרם

על הבמה ניצב אלמנט גדול עשוי ברזלים וחלקי ועץ, אשר לו חלקים שונים שנפתחים, נסגרים, נעלמים ונגלים. האלמנט משתנה ומשנה את פניו לאורך ההצעה. בתחילת ההצגה אנו רואים את הפונדק. לאחר מכן הפונדק הופך להיות אנייה גדולה. האנייה יכולה להסתובב לכל הכיוונים ואף לבצע סיבוב סביב עצמה, כמו שרואים בקטע שבו יש סערה בים. בחלק השלישי של ההצגה האנייה "מתפרקת" ויחד עם מסך גדול של צמחייה פראית שמופיע על הבמה, אנו רואים את האי, אי המטמון. אל כל אלה נוספו חביות בגדלים שונים אשר שימשו בפונדק ככיסאות ושולחנות. לאחר מכן באנייה הם שימשו את חביות התפוחים שעל הסיפון.

כמו בסרט

האם אתם זוכרים את הקרנות הווידאו הגדולות שהופיעו על הבמה? כיצד הם השלימו לנו את מקומות ההתרחשות השונים?

- ★ בפונדק יכולנו לראות ברקע את הנמל ואת האניות שעוגנות בו.
- ★ הים והגלים נתנו התחושה שהאנייה מפליגה בים
- ★ המערבולת הגדולה והגשם נתנו לנו תחושה של סערה אמיתית שמתחוללת.
- ★ האי שהופיע מאחור הראה לנו שהאנייה הגיעה לאי.
- ★ הירח הגדול שעלה מאחור העניק לנו את תחושת הלילה שירד.
- ★ היער, הצמחייה והקופים נתנו לנו תחושת האי הבודד.

חוזרים הביתה

בסופו של דבר מצליחים ג'ים וג'ני להציל את חברם טוני, השלישייה מצליחה לגבור על חבורת הפיראטים, למצוא את האוצר ולהחזיר את כולם בשלום חזרה לאנגליה. טוני מבין שחלמו לעסוק באסטרונומיה עשוי באמת להתגשם, ג'ני שמחה על כך שמשפחתה לא תדע יותר עוני ורעב, וג'ים שמח על כך שאמו תזכה מהיום והלאה לטיפול הרפואי הטוב ביותר שיש, ושחייה ינצלו. בנוסף, החבורה הצעירה הצילה את בן גאן מחיי הבדידות באי, ולבסוף – חבורת הפיראטים השודדים תקבל את עונשה כשיגיעו לאנגליה. את כל אלה שלישיית החברים הצליחה להשיג בזכות אומץ לב, נחישות, תושייה רבה, ובעיקר בעזרת שיתוף פעולה שמקורו בחברות אמיצה. כמו שטוני אומר בסוף ההצגה: "החברות שלנו שווה יותר מכל אוצר".

המצפן שלי - בנו בעצמכם מצפן

לבניית המצפן דרושים: עיגול קטן משעם בקוטר של כ- 2 ס"מ, חוט תיל או מחט באורך של כ- 6 ס"מ, מגנט, וחתיכה קטנה של נייר דבק.

בניית המצפן: לגזור מפיסת שעם דק עיגול בקוטר של כ- 2 ס"מ.

למגנט את חוט התיל או המחט - לשפשף עם המגנט על אחד הקצוות של החוט או המחט. בתחילה לשפשף כמה פעמים לאותו כיוון, ואחר כך אפשר הלך חזור, במשך 10 שניות.

להדביק עם נייר דבק את חוט התיל או המחט לעיגול השעם, במרכז העיגול.

להניח את עיגול השעם המוכן בתוך קערה או כוס עם מים. החלק הממוגנט יראה תמיד על כיון צפון.

עיצוב: אורנה זוסמן-נבו, 12.2.2015, צילום: כפיר בלוטין

צוות המחלקה החינוכית של התיאטרון מאחל לכם צפייה מהנה!

משרדי תיאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער (ע"ר): רחוב בלפור 30, תל אביב, מיקוד: 6521202, טל': 03-5111444, פקס: 03-5106928
מוזמנים לבקר באתר האינטרנט שלנו: www.porat-theater.co.il ולהיות חברים שלנו בפייסבוק